

**Briuselis, 2025 m. spalio 23 d.
(OR. en)**

14410/25

**AGRI 527
AGRIFIN 122
AGRISTR 36
AGRIORG 124
ENV 1095
POLCOM 310**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. spalio 22 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 872 final
Dalykas:	KOMISIJS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI Kartų kaitos žemės ūkyje strategija

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 872 final.

Priedama: COM(2025) 872 final

Strasbūras, 2025 10 21
COM(2025) 872 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Kartų kaitos žemės ūkyje strategija

{SWD(2025) 872 final}

1. KARTŲ KAITOS STRATEGIJA ŽEMĖS ŪKIO ATEIČIAI UŽTIKRINTI

Europos žemės ūkis – tai ne vien tik maisto gamyba. Esminis vaidmuo užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą tenka ūkininkams, jie yra pagrindiniai sąjungininkai konkurencingumo, klimato politikos, aplinkos apsaugos srityse, be jų negalėtume išsaugoti kaimo vietovių gyvybingumo. Tačiau ūkininkaujant susiduriama su dideliais iššūkiais, įskaitant darbo jėgos senėjimą, kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimą ir sudėtingą tarptautinę aplinką.

2020 m. vidutinis ūkininkų amžius ES siekė 57 metus, t. y. tik 12 proc. ūkininkų buvo jaunesni nei 40 metų⁽¹⁾, o šioje jaunesnio amžiaus grupėje moterys sudarė tik 2,5 proc. Šie skaičiai liudija ne tik demografines ir didesnio masto visuomenės problemas – jie atskleidžia strateginius iššūkius, o mūsų visuomeninė pareiga yra juos įveikti, nes apsirūpinimo maistu saugumas yra svarbus platesnio pobūdžio Europos saugumo ir strateginio savarankiškumo komponentas.

Europos aprūpinimo maistu saugumo ateitis – dinamiškos naujos ūkininkų ir pirminių maisto produktų gamintojų kartos rankose.

ES požiūris, kuriuo siekiama didinti ūkininkavimo ir pirminio sektorių patrauklumą, konkurencingumą, pasirengimą ateities iššūkiams ir teisingumą, išdėstytas žemės ūkio ir maisto produktų gamybos vizijai skirtame dokumente⁽²⁾.

Šis naujas požiūris, kuriuo siūloma remtis įgyvendinant kitą daugiametę finansinę programą, mums atveria įvairių galimybių: pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) jaunieji ūkininkai⁽³⁾ tradiciškai remiami specialiomis priemonėmis ir biudžeto lėšomis, be kita ko, teikiant įsikūrimo pagalbą, didesnes paramos investicijoms normas, taip pat kredito priemonėmis. Priėmus naują pasiūlymą dėl BŽŪP po 2027 m.⁽⁴⁾, ši parama galėtų tapti dar tikslingesnė ir dar platesnio užmojo. Specialios priemonės, pavyzdžiui, startinis jaunojo ūkininko paketas, tikslingesnis lėšų paskirstymas (proporcingai mažinant išmokas) jaunųjų ūkininkų naudai ir parama investicijoms, padėtų suteikti reikiamą postūmį jaunesnei kartai ir padidinti šios profesijos patrauklumą jos akyse. Įgyvendinant BŽŪP po 2027 m. taip pat bus naudojamos nacionaliniuose ir regioniniuose partnerystės planuose⁽⁵⁾ numatyta didesne ES politikos sričių sinergija – valstybės narės turės galimybę lanksčiai parengti išsamų veiksmų, kurie jauniems ūkininkams būtų naudingi įvairiose politikos srityse, rinkinį.

Šioje kartų kaitos žemės ūkyje strategijoje, kuri yra vienas iš politinių Komisijos prioritetų⁽⁶⁾, pirmenybė teikiama politikos veiksams ir paramai jauniems ir naujiems ūkininkams, ypač – jaunesniems nei 40 metų. Joje aptariama, kaip spręsti pagrindines problemas, nustatytas per išsamias konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais⁽⁷⁾, ypatingą dėmesį skiriant jauniems ūkininkams ir kaimo jaunimui, taip pat iš įvairių šaltinių gauti

⁽¹⁾ Eurostatas, [Ūkininkai ir žemės ūkio darbo jėga](#), 2020 m.

⁽²⁾ [Žemės ūkio ir maisto produktų gamybos vizija. Ateities kartoms patrauklaus ūkininkavimo ir žemės ūkio maisto produktų sektoriaus kūrimas bendromis jėgomis.](#)

⁽³⁾ Reglamento (ES) 2021/2115, kuriuo nustatomos BŽŪP strateginių planų rėmimo taisyklės, 4 straipsnio 6 dalis.

⁽⁴⁾ COM/2025/560 final.

⁽⁵⁾ COM/2025/565 final.

⁽⁶⁾ [Komisijos nariui Ch. Hansenui skirtas įgaliojamasis raštas.](#)

⁽⁷⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas *Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais. Apibendrinamoji ataskaita*, pridedamas prie šios strategijos.

duomenys⁽⁸⁾). Be to, šia strategija, skatinant valstybes nares užtikrinti teisingas ir patikimas pensijų sistemas, padedama vyresnio amžiaus ūkininkams oriai perduoti savo verslą naujai ūkininkų kartai – visi šie veiksmai yra dalis platesnio masto veiklos, kuria skatinama įtraukti ir atspirti kaimo plėtra. Ši strategija dera su Europos Parlamento⁽⁹⁾ bei Tarybos⁽¹⁰⁾ pareikštomis pozicijomis ir strateginio dialogo rezultatais⁽¹¹⁾.

Prie ES rytinių sienų esančios kaimo vietovės, kurias veikia Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą, patiria ypatingą spaudimą socialiniu, ekonominiu ir saugumo požiūriu, ir šiam spaudimui mažinti reikia nuolatinės paramos, kuri būtų teikiama dedant šias platesnio masto pastangas. Siekiant, kad ūkininkavimas būtų tvarus, produktyvus ir atsparus, ryžtingų veiksmų būtina imtis šiandien. Jei jų nesiimsime dabar, senėjimo tendencija įsitvirtins ir kartų kaita taps dar sudėtingesnė. Todėl turime ES, nacionaliniu ir regioniniu mastu nedelsdami imtis veiksmų visais valdžios lygmenimis.

Nors tebėra svarbu toliau teikti viešąją paramą, tikras pokytis įmanomas tik įgyvendinus būtinas **reformas, daugiausia – nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis**, kuriomis būtų pašalintos pagrindinės kartų kaitos kliūtys. Be kita ko, **būtina gerinti galimybes gauti finansavimą ir naudotis žeme, tobulinti įgūdžius ir žinių perdavimą, didinti kaimo gyvenimo patrauklumą** teikiant geresnes viešąsias paslaugas ir tinkamą infrastruktūrą, kuri būtų įtraukti, prieinama ir pritaikyta asmenų su negalia ir grupių, kurioms gresia diskriminacija, poreikiams. Atsižvelgiant į tai, stiprinti socialinius ryšius ir didinti kaimo gyvenimo patrauklumą gali padėti kultūrinių iniciatyvų skatinimas. Ūkius steigiantiems jauniems ūkininkams, norintiems pasilikti ūkininkauti savo regione, taikoma **teisė pasilikti**.

Be to, **prie ūkininkavimo konkurencingumo didinimo ir pertvarkos įgyvendinimo bus prisidedama inovacijomis**. Nauja ūkininkų karta turi didelį potencialą skatinti šią pertvarką. **Jaunieji ūkininkai yra verslūs ir geba lanksčiai prisitaikyti, jie dažnai pirmieji įdiegia naujas technologijas, tvarią praktiką ir diversifikuotus verslo modelius**. Labai svarbu, kad jie dalyvautų kuriant perspektyvų ir atsparų žemės ūkio sektorių.

⁽⁸⁾ Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD analitinis pranešimas Nr. 10 „Jaunieji ūkininkai ES žemės ūkyje“.

⁽⁹⁾ 2023 m. spalio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kartų kaitos ES ateities ūkiuose ([2022/2182\(INI\)](#)).

⁽¹⁰⁾ Tarybos išvados dėl ilgalaikės ES kaimo vietovių vizijos (LTVRA), dok. [15631/23](#).

⁽¹¹⁾ „Strateginis dialogas dėl žemės ūkio ateities ES. Bendra ūkininkavimo ir apsirūpinimo maistu sistemos perspektyva Europoje“, 2024 m.

Ateityje tokių galimybių turėtų dar padaugėti, kadangi pasiūlymuose dėl Europos konkurencingumo fondo (EKF)⁽¹²⁾ ir naujos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos⁽¹³⁾ siūloma gerokai padidinti bendrą mokslinių tyrimų ir inovacijų biudžetą. Jei bus priimtas NRP planuose siūlomas planavimo metodas, 2028–2034 m. valstybės narės įvairiose politikos srityse galėtų pasiekti sinergijos, kuri padėtų veiksmingiau spręsti problemas, ir prasmingu politiniu atsaku spręsti jaunesiems ūkininkams ir kaimo vietovėse gyvenantiems piliečiams kylančias problemas.

2. KARTŲ KAITĄ TRIKDANČIŲ KLIŪČIŲ NUSTATYMAS

2004–2024 m. vyresnių nei 65 metų Europos Sąjungos gyventojų dalis išaugo nuo 16 proc. iki 22 proc., o 0–19 metų gyventojų dalis sumažėjo nuo 22 proc. iki 20 proc.⁽¹⁴⁾. Šis pokytis daro poveikį daugeliui sektorių, tačiau labiausiai – kaimo vietovėms ir ypač žemės ūkiui.

Žemės ūkio sektoriuje senėjimas vyksta sparčiau nei kituose sektoriuose. Vyresni nei pensinio amžiaus ūkininkai (33,2 proc.) valdo gerokai daugiau ūkių nei jaunieji ūkininkai (12 proc.)⁽¹⁵⁾, nors ši padėtis valstybėse narėse skiriasi. Šis disbalansas, kurio tendencija pastebima ir žvejybos bei akvakultūros sektoriuose, kelia grėsmę ilgalaikiam apsirūpinimo maistu saugumui, ES strateginiam savarankiškumui maisto gamybos srityje ir Europos žemės ūkio kraštovaizdžių ateičiai.

Jaunimo motyvaciją imtis ūkininkavimo veiklos mažina įvairios tarpusavyje susijusios kliūtys, pavyzdžiui, galimybių naudotis žeme, įperkamu kreditu ir pagrindinių įgūdžių ir (arba) patirties trūkumas. Kad ūkis būtų tinkamas perduoti, reikalingos ilgalaikės investicijos, be to, dažnai kyla sudėtingų teisinių, finansinių ir emocinių problemų, ypač šeimos ūkiuose. Šie iššūkiai ir tai, kad modernus žemės ūkis pasižymi imlumu kapitalui, atgraso daugelį potencialių naujų ūkininkų.

Ūkininkai valdo apie 40 proc. viso ES žemės ploto⁽¹⁶⁾, tad šiam sektoriui tenka pagrindinis vaidmuo užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą, kaimo vietovių gyvybingumą ir pagrindines aplinkosaugos paslaugas, pavyzdžiui, klimato ir vandens atsparumą ir biologinės įvairovės išsaugojimą. Palaikydami aktyvią žemės valdymo veiklą, jie taip pat mažina ekstremalių klimato reiškinių riziką ir didina kaimo vietovių atsparumą. Tai ypač aktualu atokiausiuose Sąjungos regionuose, kurie yra labai priklausomi nuo ūkininkavimo veiklos ir mažiau atsparūs klimato reiškiniams bei gaivalinėms nelaimėms.

Siekiant palaikyti apsirūpinimo maistu saugumą, perduoti žinias ir suderinti našumą bei tvarumą, labai svarbu užtikrinti kartų kaitą, ypač šeimos ūkiuose. Be to, kad užsiima maisto

⁽¹²⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Europos konkurencingumo fondas, įskaitant specialiąją gynybos srities mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos programą, ir panaikinami reglamentai (ES) 2021/522, (ES) 2021/694, (ES) 2021/697, (ES) 2021/783, panaikinamos reglamentų (ES) 2021/696, (ES) 2023/588 nuostatos ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/696, (ES) 2023/588, (ES) [EGPP] (COM(2025) 555 *final*), sveikatos, biotechnologijų, žemės ūkio ir bioekonomikos linija.

⁽¹³⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas 2028–2034 m. bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“, nustatomos su ja susijusios dalyvavimo ir sklaidos taisyklės ir panaikinamas Reglamentas (ES) 2021/695, COM/2025/543 *final*, II ramstis, sveikatos, biotechnologijų, žemės ūkio ir bioekonomikos teminė sritis.

⁽¹⁴⁾ Eurostatas, [Demography of Europe, 2025 edition](#).

⁽¹⁵⁾ Eurostatas, [Agriculture statistics – family farming in the EU, 2020](#).

⁽¹⁶⁾ Eurostatas, [Farms and farmland in the European Union, 2020](#).

gamyba ir tvariu žemės valdymu, daugelis ūkininkų prisideda prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pasitelkdami bioenergią, saulės ir vėjo energiją, remdami tiek klimato tikslus, tiek energetinį saugumą, o būsimos reformos galėtų padėti optimizuoti tinklų jungtis, padidinti ūkių pajamas ir tiekti bendruomenėms vietoje pagamintą energiją.

Kartų kaita yra labai svarbi, kad žemės ūkis išliktų gyvybingas, konkurencingas bei novatoriškas ir užtikrintų saugaus, tvaraus ir įperkamo maisto tiekimą daugiau kaip 450 mln. ES vartotojų. Susirūpinimą toliau kelia maisto įperkamo klausimas, kadangi didelės kainos daro spaudimą namų ūkių, ypač mažas pajamas gaunančių grupių, biudžetui.

Kad ūkininkavimas taptų perspektyvios ir sėkmingos karjeros galimybe jaunimo akyse, veiksmų reikia imtis ne tik žemės ūkio sektoriuje. Kaimo vietovėse gyvena vis mažiau jaunimo. 2013–2019 m. ES 28⁽¹⁷⁾ kaimo vietovėse gyvenančių 15–24 m. jaunuolių skaičius sumažėjo nuo 3,6 mln. iki 1,9 mln., o 25–29 m. jaunuolių – nuo 6,9 mln. iki 5,9 mln.⁽¹⁸⁾

Ūkininkų ateitis priklauso **nuo kaimo vietovių stiprinimo ir sujungimo bei jų atsparumo ir klestėjimo didinimo** remiantis ilgalaikę ES kaimo vietovių viziją⁽¹⁹⁾. Gyvybingos bendruomenės, aukštos kokybės infrastruktūra, prieinamos paslaugos, patrauklus ir kokybiškas švietimas ir mokymas, užimtumo ne ūkiuose galimybės ir tvirti socialiniai ryšiai – visi šie veiksniai labai svarbūs siekiant išlaikyti jaunimą ir užtikrinti teisę pasilikti, o kartu pritraukti naujų ūkininkų. Kaimo vietovės yra vienas esminių mūsų europinės gyvensenos elementų, todėl turime užtikrinti, kad jos išliktų patrauklios gyventi.

Ateities ūkininkai dalyvaus įvairesniuose tinkluose, kurie priims ir naujus ūkininkus, apims įvairius ūkininkavimo ir verslo modelius, be kita ko, susijusius su socialine ekonomika, ir novatoriškas partnerystes, atspindinčias didėjančią maisto sistemų įvairovę⁽²⁰⁾. Naujos bendradarbiavimo formos, pavyzdžiui, partnerystė, kartų mainai, sinergija su kitais sektoriais ir dalijimasis žeme padeda mažinti kliūtis, trukdančias imtis ūkininkavimo veiklos, taip pat stiprinti bendruomenės ryšius. Šie modeliai padeda kurti įtraukesnes ir atsparesnes ūkininkavimo sistemas, o šios savo ruožtu didina kaimo vietovių socialinį ir ekonominį gyvybingumą. Su kooperatyvų ir gamintojų organizacijų parama šios sistemos atveria praktinių galimybių naujiems dalyviams ir kartu stiprina socialinę ir ekonominę kaimo vietovių struktūrą.

Galiausiai, ūkininkavimo ir kaimo vietovių ateitis priklauso nuo to, ar jaunimui bus sukurtos tinkamos sąlygos kurti savo gyvenimą ir karjerą šiose vietovėse, kad ūkininkavimas ir toliau galėtų padėti didinti ES atsparumą ir tvarumą.

3. GALIMYBIŲ ATVĖRIMAS NAUJAI EUROPOS ŪKININKŲ KARTAI

Ūkininkavimo veikla ES teikia plačias ir nuolat kintančias galimybes pritraukti, remti ir išlaikyti jaunuosius ir naujus ūkininkus bei ūkio darbuotojus. Aktualumo kol kas nepraranda įvairūs ūkių modeliai – kiekvienas iš jų įvairiais aspektais prisideda prie našumo, atsparumo klimato kaitai, aplinkos tvarumo, kaimo ir vietos tradicijų, kurios yra neatskiriama Sąjungos kultūrinio paveldo dalis, išsaugojimo, maisto sistemų tvarumo ir naujo profilio

⁽¹⁷⁾ ES 28 apima ir Jungtinę Karalystę prieš jos išstojimą iš ES 2020 m. sausio 31 d.

⁽¹⁸⁾ [Jaunimas žemės ūkio sektoriuje ir kaimo vietovėse. Europos Komisija.](#)

⁽¹⁹⁾ 2025 m. rugsėjo 18 d. priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2025/1914, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1058 ir (ES) 2021/1056, kiek tai susiję su konkrečiomis priemonėmis strateginiams uždaviniams spręsti atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą, OL L, 2025 9 19.

⁽²⁰⁾ [JRC Publications Repository - Farmers of the future.](#)

jaunųjų ūkininkų pritraukimo. Puoselėjant šią įvairovę formuojamas įtraukus sektorius, pajėgus reaguoti į įvairias sąlygas, poreikį įvairinti žemės ūkį, kad būtų užtikrintas apsirūpinimo maistu saugumas, ypač izoliuotose vietovėse, taip pat į vartotojų poreikius ir verslo vizijas. Jaunieji ūkininkai, ar jie naudotųsi inovacijomis, ar tradiciniais įgūdžiais, atlieka labai svarbų vaidmenį formuojant žemės ūkio ateitį.

Ūkio veiklos ir produktų įvairinimu didinamas šio sektoriaus patvarumas, kadangi plečiamas pajamų šaltinių spektras. Iš veiklos rūšių, pasižyminčių dideliu kaimo pragyvenimo šaltinių gyvybingumo didinimo potencialu, galima paminėti žemės ūkio turizmą, perdirbimą ūkiuose, integruotas žemės ūkio ir akvakultūros sistemas, bioekonomikos sprendimus, kaip antai atsinaujinančiųjų žaliavų, bioenergijos ar pašarų iš dumblių gamybą arba anglies dioksido sekvestraciją. Pavyzdžiui, taikant bioekonomikos ir žiedinius sprendimus atliekos paverčiamos ištekliais ir energija, kartu prisidedant prie Sąjungos strateginio savarankiškumo ir klimato bei aplinkos tikslų įgyvendinimo. Tuo pačiu kuriamos naujos darbo vietos, suteikiančios daugiau galimybių. Tokios galimybės gali būti labai svarbios daugeliui jaunųjų ūkininkų, kurie dažnai dirba ne visą darbo dieną arba derina kelis darbus, kadangi jos padeda kurti lanksčią ir stabilią profesinę karjerą platesniame žemės ūkio sektoriuje.

Kartų kaita skatinama ne vien bendra žemės ūkio politika. **Siekiant pritraukti jaunimą ir naujus žmones, itin svarbu daugiau investuoti į kaimo infrastruktūrą ir paslaugas,** be kita ko, į prieinamą bei įtraukią kokybišką sveikatos priežiūrą ir ilgalaikę priežiūrą, švietimą ir mokymą, būstą, vandenį, infrastruktūrą, vaikų priežiūrą, transportą, skaitmeninius ryšius ir laisvalaikio paslaugas, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio.

Sanglaudos politika papildo BŽŪP numatytas intervencines priemones ir teikia didelę paramą kaimo vietovėms. Įgyvendinant šią politiką, ekonominiai, socialiniai ir teritoriniai tikslai remiami tikslinėmis investicijomis, be kita ko, į plačiąjuosį ryšį kaimo vietovėse, švarią energiją, sveikatą, švietimo įgūdžius, užimtumą, socialinę įtrauktį ir vietos infrastruktūrą. Šiomis investicijomis kaimo vietovėse kuriama pridėtinė vertė ir didinama jų gerovė. Dokumente dėl sanglaudos politikos programų laikotarpio vidurio peržiūros⁽²¹⁾ taip pat numatyta paskatų ir lankstumo priemonių, kuriomis būtų remiamas prioritetinių tikslų, susijusių su, pavyzdžiui, hidrologiniu atsparumu, būstu, energetikos pertvarka, konkurencingumu ir inovacijomis, įgyvendinimas; visi šie tikslai aktualūs ir kaimo vietovėms.

Dėl žemės konsolidavimo, vertės grandinės integracijos, technologijų diegimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos ūkininkavimo pobūdis keičiasi, todėl būtinos priemonės, kurios padėtų ūkininkams ir politikos formuotojams tuos pokyčius numatyti ir į juos reaguoti į ateitį orientuotais koordinuotais veiksmais, atitinkančiais taikomas valstybės pagalbos taisykles.

4. NAUJOJI VIRŠUTINĖ RIBA IR NRP PLANAI. TEIGIAMŲ POKYČIŲ SKATINIMAS

BŽŪP atlieka svarbų vaidmenį padėdama tvariai plėtoti verslą – gerinamos galimybės gauti finansavimą, žinias ir inovacijas, be to, valstybių narių taikomomis priemonėmis

⁽²¹⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl konkrečių priemonių strateginiams uždaviniams spręsti atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1058 ir (ES) 2021/1056.

šalinamos pagrindinės pasitaikančios kliūtys, pavyzdžiui, galimybių naujiems dalyviams naudotis žeme trūkumas⁽²²⁾).

DFP po 2027 m. pasiūlymas dėl BŽŪP – tai svarbus žingsnis siekiant Europos žemės ūkį padaryti modernesnį, įtraukesnį ir labiau orientuotą į ateitį, o tokio žemės ūkio pagrindas – kartų kaita.

Priėmus šį pasiūlymą būtų sudaromos palankesnės sąlygos imtis veiklos naujiems ūkininkams, kadangi būtų teikiama kartų kaitai užtikrinti būtina didesnė parama moksliniams tyrimams ir inovacijoms, skatinamas modernizavimas ir našumas, kuriamos ekonominės galimybės ir gerinamos gyvenimo sąlygos kaimo vietovėse, kartu remiant įvairovę ir įtraukumą. Be to, kitos DFP pasiūlyme Komisija taip pat pateikia labiau integruotą požiūrį į paramą kaimo vietovėms pagal BŽŪP ir ją neapsiribojant. Siekiant skatinti investicijas, būtini koordinuoti veiksmai visais valdžios padalinių ir valdymo lygmenimis; šie veiksmai turėtų remiami būtinomis reformomis. Šiuo BŽŪP pasiūlymu, kurį papildė ES priemonės ir nacionalinės bei regioninės iniciatyvos, iš esmės grindžiamas Komisijos pasiūlymas dėl naujų NRP planų.

NRP plane turi būti numatytos priemonės kartų kaitos problemai spręsti, be kita ko, turi būti numatyta parengti nacionalinę strategiją, pagal kurią būtų nustatomos demografinės tendencijos, šalinamos kliūtys imtis veiklos ir apibrėžiamos tikslinės paramos priemonės. Kad būtų veiksmingos, šios strategijos turi būti išsamios ir atitikti sudėtingas realijas, su kuriomis susiduria ūkininkai kiekvienoje valstybėje narėje, o kartu užtikrinti suderinamumą su platesnio masto nacionalinėmis bei regioninėmis pastangomis atgaivinti kaimo vietoves, taip pat prisidėti prie bendrų ES pastangų skatinti kartų kaitą. Valstybės narės turėtų nustatyti konkrečius kartų kaitos tikslus, reguliariai teikti pažangos ataskaitas ir atlikti pakeitimų tose srityse, kuriose rezultatai yra nepakankami, taip pat paaiškinti, kaip pagal planą telkiami ištekliai kartų kaitai remti. Savo ruožtu, Komisija remtųsi lyginamaisiais standartais ir specialiomis BŽŪP skirtomis rekomendacijomis, kad reikiama linkme nukreiptų nacionalinę politiką, užtikrintų atskaitomybę ir suderinamumą su ES masto tikslais. **Pagrindinis šios naujos strategijos elementas – išsamus startinis jaunojo ūkininko paketas,** apimantis įsikūrimo paramą, pagalbą investicijoms ir galimybes naudotis finansinėmis priemonėmis, taip pat palankias mokestines priemones. Numatyta papildomų priemonių, kuriomis būtų remiamos pradedančiosios įmonės, inovacijų partnerystės, perėmimo programos, mokymo ir pavadavimo paslaugos, siekiant padėti jaunesiems ūkininkams pasiekti geresnę profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą. Siekiant pagerinti prieinamumą ir veiksmingumą, siūloma, kad visa parama kiekvienoje valstybėje narėje būtų prieinama per vieną bendrą prieigą.

Kad paskatintų kartų kaitą, valstybės narės, ypač tos, kurios šioje srityje atsilieka, turėtų dėti dvigubai daugiau pastangų. Pagal būsimą valdymo mechanizmą Komisija rekomenduos valstybėms narėms šiuo tikslu investuoti ne mažiau kaip 6 proc. žemės ūkiui skiriamų sumų⁽²³⁾. Prireikus ši suma galėtų būti padidinta, kad būtų užtikrintas tinkamas finansavimas pagal NRP nacionalinei strategijai įgyvendinti.

⁽²²⁾ Europos Komisijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinio direktorato A.3 skyrius (2025 m.), ES valstybių narių kartų kaitos strategijų vertinimo ataskaita.

⁽²³⁾ 6 proc. [NRP reglamento – COM(2025) 565 *final*] XVIII priede nurodytų sumų.

Taip derinant nacionalinius įsipareigojimus, išmatuojamus tikslus ir Komisijos gaires būtų stiprinamas siūlomos naujosios BŽŪP kaip kartų kaitos varomosios jėgos vaidmuo, jauniems ūkininkams būtų sudaromos sąlygos siekti perspektyvios karjeros, be to, užtikrinamas ilgalaikis Europos žemės ūkio tvarumas.

Pavyzdinės iniciatyvos⁽²⁴⁾

- *Išsamios privalomos visų valstybių narių kartų kaitos žemės ūkyje strategijos, papildytos aiškiais reikalavimais nustatyti demografinės tendencijas, patekimo į rinką kliūtis ir tikslines paramos priemonės.*
- *Valstybės narės turi didinti pastangas skatinti kartų kaitą. Būsimo NRPP programavimo tikslais Komisija, taikydama būsimą valdymo mechanizmą, rekomenduos valstybėms narėms šiuo tikslu **investuoti bent 6 proc. žemės ūkiui skiriamų išlaidų**, kurias jos gali dar papildyti papildomomis NRP lėšomis, kad būtų užtikrintas pakankamas finansavimas nacionalinei strategijai įgyvendinti.*
- ***Startinis jaunojo ūkininko paketas**, kurio paskirtis – taikant išsamų intervencinių priemonių rinkinį sudaryti palankesnes sąlygas jauniems ūkininkams patekti į šį sektorių ir jame įsitvirtinti.*

5. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS. TOLESNI VEIKSMAI KARTŲ KAITAI UŽTIKRINTI

Kad kartų kaita Europos žemės ūkyje taptų nuolatiniu procesu, plėtojant politiką labai svarbu atsižvelgti į jaunuosius ūkininkus. Siekdama užtikrinti, kad jaunieji ūkininkai būtų ne tik remiami, bet ir aktyviai įtraukiami į politikos formavimo procesą, Komisija ėmėsi struktūrinio **jaunimo dalyvavimo** iniciatyvos, kad formuojant ir įgyvendinant politiką būtų atsižvelgiama į jų nuomonę. Vadovaudamasi šiuo požiūriu, Komisija per šią kadenciją surengė du jaunimo politikos dialogus⁽²⁵⁾, per kuriuos buvo aptarta kartų kaita, taip suteikdama jaunimui galimybę įsitraukti į žemės ūkio politikos formavimo procesą.

Kalbant apie nacionalinį lygmenį, valstybės narės raginamos įtraukti jaunųjų ūkininkų atstovus į stebėsenos komitetus⁽²⁶⁾, kad **būtų užtikrinama, jog priimant BŽŪP sprendimus būtų atsižvelgiama į jų nuomonę**. Taip sukurama institucinė erdvė, kurioje jie gali išdėstyti savo požiūrį sprendimų priėmimo metu ir prisidėti prie geresnio įgyvendinimo bei didinti atskaitomybę už įsipareigojimų skatinti kartų kaitą vykdymą.

Šia strategija jaunimas tiesiogiai įtraukiamas į žemės ūkio politikos formavimo procesą, tad ja padedama užtikrinti didesnę atskaitomybę, teikti poreikius geriau atitinkančią paramą ir kurti dinamišką, į ateitį orientuotą žemės ūkio sektorių. Ji atspindi ES įsipareigojimą užtikrinti, kad tie, kurie yra pasirengę vesti Europos žemės ūkį į ateitį, turėtų tiek priemonių, tiek įtakos tai daryti.

Siekiant pasinaudoti šiuo postūmiu, šios kadencijos metu kasmet bus toliau organizuojami jaunimo politikos dialogai, per kuriuos bus galima reguliariai keistis nuomone, dalytis

⁽²⁴⁾ Keletas iš toliau pateikiamų veiksmų ir iniciatyvų grindžiami pasiūlymais dėl DFP po 2027 m. Šiems pasiūlymams taikoma bendro sprendimo procedūra, tad galutinis jų turinys priklausys nuo teisėkūros proceso rezultatų.

⁽²⁵⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/young-people-agriculture-and-rural-areas_lt.

⁽²⁶⁾ Nurodytus Reglamento (ES) 2021/2115 124 straipsnyje.

patirtimi ir dalyvauti informacija pagrįstose diskusijose pagrindiniais politikos klausimais, užtikrinant, kad visų jaunimo atstovų nuomonės būtų vienodai išklausytos.

PAGRINDINIAI TIKSLAI IR STRATEGINIAI PRIORITETAI

Pagrindinis šios strategijos tikslas – remiant ūkių pajamas užtikrinti ilgalaikį ūkininkavimo sektoriaus atsparumą. Tai labai svarbu siekiant užtikrinti ne tik kaimo vietovių gyvybingumą, bet ir Europos apsirūpinimo maistu saugumą. Vadinasi, būtina padėti ūkininkams kurti ekonomiškai gyvybingą, tvarų ir perspektyvų verslą. Pagrindiniai kompleksiniai veiksniai, būtini šiam tikslui pasiekti, yra inovacijos ir verslumas.

Jaunuosius ir naujus ūkininkus **labai svarbu** parengti, kad jie galėtų naudotis naujomis galimybėmis, taip pat **remti ūkių pajamų įvairinimą**. Būtina užtikrinti, kad ilgainiui ūkininkai taptų atsparesni ir mažiau priklausomi nuo subsidijų. Tuo tikslu reikia išnaudoti bioekonomikos, atsinaujinančiosios energijos, gamtos ir anglies dioksido kreditų ir trumpų tiekimo grandinių teikiamas galimybes.

Strategijoje pripažįstama, kad ūkininkavimas turi užtikrinti stabilias ir **teisingas pajamas nustatant teisingas kainas** ⁽²⁷⁾, kad būtų remiamas gyvybingas ir patrauklus pragyvenimo šaltinis. Jaunimo politikos dialogo⁽²⁸⁾ dalyviai teisingas pajamas įvardijo kaip aktualiausią klausimą. Daugeliui jaunų europiečių priimti sprendimą pradėti ūkininkauti ir toliau kliudo ribotos ekonominės perspektyvos. Komisija pripažįsta šiuos susirūpinimą keliančius klausimus ir juos jau sprendžia įgyvendindama platesnes iniciatyvas, įskaitant reformas ir naujas priemones, kuriomis siekiama didinti žemės ūkio ir maisto tiekimo grandinės teisingumą ir skaidrumą⁽²⁹⁾. Būtina priminti, kad svarbus vaidmuo čia tenka gamintojų organizacijoms, kadangi jos gali sustiprinti ūkininkų derybinę galią, suteikti daugiau galimybių pateikti į rinką ir padėti užtikrinti teisingesnes pajamas.

Plačiai sutariama⁽³⁰⁾, kad veiksmų būtina skubiai imtis šiais penkiais klausimais: galimybės gauti finansavimą; švietimo, mokymo ir įgūdžių; žemės; deramo gyvenimo lygio kaimo vietovėse užtikrinimo ir pagalbos, teiktinos perduodant ūkį bei išėjus į pensiją. Šių klausimų sprendimai suskirstyti į penkis strateginius blokus, kurių kiekvienas apima pagrindines pavyzdines iniciatyvas ir pagalbinius veiksmus:

A. Galimybė gauti kreditą ir finansavimą

Galimybė gauti finansavimą tebėra didelis iššūkis visiems ūkininkams, ypač – jauniems ir naujiems, kadangi norint įsteigti ar perimti ūkį reikia didelių išankstinių investicijų, kurių grąža gaunama vėliau ir dažnai būna nenusipėjama arba neužtikrinta. Daugelis ūkininkų veiklą pradeda slegiami skolų naštos, todėl tampa sudėtinga finansuoti

⁽²⁷⁾ Oficiali teisingos kainos apibrėžtis nėra nustatyta, tačiau pagrįstas aiškinimas būtų toks, kad tai yra tokia kaina, kuri apima visas tvartos gamybos sąnaudas, užtikrina deramas pajamas gamintojams ir išlieka prieinama vartotojams.

⁽²⁸⁾ [Jaunimo politikos dialogas žemės ūkio klausimais](#).

⁽²⁹⁾ Siūlomi Bendro rinkų organizavimo (BRO) reglamento pakeitimai, kuriais siekiama sustiprinti ūkininkų poziciją derybose dėl sutarčių, skatinti bendradarbiavimą ir didinti kainų pokyčių poveikį galutinei kainai. Be to, geresnės ūkininkų apsaugos siekiama naujomis pagal Direktyvą dėl nesąžiningos prekybos praktikos nustatytomis tarpvalstybinio vykdymo užtikrinimo taisyklėmis. Šias priemones papildys ES žemės ūkio maisto produktų grandinės stebėjimo centro (AFCO) veikla – šis centras teiks duomenis apie kainodarą, kad būtų galima priimti teisingesnius politikos sprendimus.

⁽³⁰⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas *Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais. Apibendrinamoji ataskaita*, pridedamas prie šios strategijos.

naujas operacijas, taikyti tvarią praktiką ar modernizuoti įrangą. 2023 m. jaunųjų ūkininkų įsipareigojimų ir turto santykis buvo didesnis nei 20 proc., palyginti su 8 proc. vyresnių nei 65 m. amžiaus ūkininkų atveju⁽³¹⁾, o tai liudija, kad jaunoji karta patiria didesnę finansinę spaudimą.

2022 m. ES 27 jauniems ūkininkams trūko 14,1 mlrd. EUR vertės finansavimo, t. y. jiems teko 22 proc. viso sektoriaus finansavimo deficito (11 proc. daugiau nei 2017 m.⁽³²⁾). Iš naujos EIB platformoje „Fi-compass“⁽³³⁾ atliktos apklausos rezultatų matyti, kad pagrindiniuose sektoriuose padėtis nepagerėjo: grūdų, aliejingųjų sėklų ir baltyminių augalų sektoriuje finansavimo deficitas siekė 4,9 mlrd. EUR, daržovių sektoriuje – 3,2 mlrd. EUR, pieninių karvių sektoriuje – 0,4 mlrd. EUR. Šis didėjantis deficitas rodo, kad jaunieji ūkininkai atlieka pagrindinį vaidmenį tenkinant sektoriaus investicijų poreikius ir kad būtina skubiai šalinti jiems trukdančius finansinius suvaržymus.

Viena iš aktualiausių problemų – ribotos galimybės naudotis specialiai pritaikytais finansiniais produktais. Jauniems ūkininkams dažnai **sunku gauti ilgalaikes paskolas**, ypač ilgesnės nei 12 metų trukmės, kadangi jiems trūksta užstato arba jie dar neturi kredito istorijos. Siekiant pašalinti šias kliūtis, būtina parengti specialiai jiems pritaikytas finansines priemones, pavyzdžiui, paskolas ir garantijas. Šiomis priemonėmis gali būti remiamos įvairios investicijos – nuo investicijų į verslo plėtrą ir prisitaikymą prie klimato kaitos iki investicijų į skaitmeninimą ir laipsnišką ūkių įsigijimą išperkant akcijas. Be to, šios priemonės turėtų būti pritaikytos prie alternatyvių verslo modelių, pavyzdžiui, kooperatyvų ir socialinių įmonių, ypatumų. Dar daugiau galimybių gauti finansavimą gali suteikti viešojo bei privačiojo sektorių partnerystės ir glaudesnis bendradarbiavimas su Europos investicijų banko grupe (toliau – EIB grupe), o kartų kaitą remti siekiančios valstybės narės neišnaudotu potencialu galėtų pasinaudoti taikydamos priešpriešines garantijas. Komisija drauge su EIB grupe išnagrinės paramos jauniems ir naujiems ūkininkams formas, be kita ko, garantijų sistemas ir palūkanų subsidijas.

Labai svarbus veiksnys, ypač siekiant įsigyti žemės, yra finansavimas. Jaunieji ūkininkai turi turėti galimybę ES bendrai finansuojamomis priemonėmis žemės ūkio paskirties žemei įsigyti naudotis tokiomis sąlygomis, kuriomis nebūtų taikomi nereikalingi apribojimai. Tai jiems leistų konsoliduoti savo veiklą ir investuoti į ilgalaikius patobulinimus, pavyzdžiui, dirvožemio būklę, agroekologinę praktiką ar anglies dioksido sekvestraciją. Nepakankama galimybė naudotis žeme tebėra didelė kliūtis, o siekiant užtikrinti ilgalaikį gyvybingumą labai svarbu sudaryti palankesnes žemės įsigijimo sąlygas.

Be to, siekiant didinti našumą, atsparumą ir remti žaliąją pertvarką, labai svarbu **investuoti į inovacijas ir šiuolaikines technologijas**. Finansavimas turi būti teikiamas ne tik tradicinėmis priemonėmis, kad jaunieji ūkininkai galėtų taikyti naujus metodus, skaitmenines priemones ir tvarius sprendimus, kurie leistų jiems įveikti iššūkius, kylančius dėl klimato kaitos ir kintančių rinkos poreikių. Tai ypač svarbu kalbant apie ekologinį ūkininkavimą, kai dėl mažesnio derliaus gali kilti didesnė finansinė rizika. Šiuo atveju labai svarbios veiksmingos rizikos valdymo priemonės ir, nors kaip gerą ekologinės gamybos ir pertvarkos rėmimo pavyzdį galima nurodyti naujas 200,000 EUR dydžio pereinamojo laikotarpio išmokas,

⁽³¹⁾ ŪADT duomenys.

⁽³²⁾ Platforma „Fi-compass“, *Financing Gap in Agriculture & Agri-Food*, RTW, 2023 m.

⁽³³⁾ Tai preliminarūs 2025 m. platformoje „Fi-compass“ atliktos visų trijų pasektorių apklausos rezultatai; jie netrukus bus paskelbti „Fi-compass“ interneto svetainėje.

kurios bus mokamos pagal būsimą BŽŪP, jei ji bus priimta, atsižvelgiant į kylančių iššūkių mastą jiems įveikti reikės daugiau išteklių.

Be to, pasikliauti ilgalaikėmis investicijoms ūkininkams sudėtinga dėl reglamentavimo pokyčių: paskolas jie paima remdamiesi galiojančiomis taisyklėmis, o šios pasikeičia investicijoms dar neatsipirkus – tai kenkia teisiniam tikrumui ir nuspėjamumui. Todėl vienas iš pagrindinių Komisijos žemės ūkio ir maisto sektoriaus vizijos tikslų – iki 2040 m. užtikrinti, kad žemės ūkio maisto produktų sektoriaus aplinka būtų nuspėjamesnė. Komisija įsipareigoja užtikrinti, kad svarstydamą priimti reglamentavimo pokyčius, kurie daro poveikį ūkiams, numatys pakankamus pereinamuosius laikotarpius.

Atsižvelgiant į tai, itin svarbus vaidmuo toliau tenka BŽŪP ir nacionaliniam finansavimui. Siekiant padėti jaunesiems ūkininkams pradėti verslą, didinti atsparumą ir valdyti tiek rinkos, tiek su klimatu susijusią riziką, labai svarbi įsikūrimo pagalba ir tikslinė investicinė parama. Be to, kritiniais ankstyvaisiais prisitaikymo prie pirmiau minėtų iššūkių etapais gali itin praversti pereinamojo laikotarpio vienkartinės išmokos, kaip antai numatytosios pagal būsimą BŽŪP.

Kad ūkininkai, be kita ko, jaunieji ir nauji, galėtų plėsti savo veiklą ir įveikti struktūrines kliūtis, finansavimo galimybių jiems galėtų atverti siūlomas EKF ir programos „Europos horizontas“ II ramstis. Pagal ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategiją⁽³⁴⁾ šiomis priemonėmis telkiamas kapitalas, šalinamas augimui būtino finansavimo deficitas ir remiami kaimo vietovėse veikiantys žemės ūkio maisto produktų sektoriaus startuoliai. Turėdamas galimybę naudotis šiomis priemonėmis, be kita ko, kai tinkama, Europos inovacijų tarybos teikiama parama, kaimo vietovėje startuolį steigiantis jaunas ūkininkas galėtų toliau plėsti veiklą.

Labai svarbus vaidmuo teks specialiai pritaikytoms finansinėms priemonėms ir integruotiems paramoms mechanizms, derinantiems viešąjį ir privatųjį finansavimą, – jie padės išnaudoti naujosios kartos potencialą ir skatinti tvarią ES žemės ūkio pertvarką.

Pavyzdinės iniciatyvos

- ***Pasiūlyme dėl būsimos BŽŪP siūloma tris kartus, nuo 100 000 EUR iki 300 000 EUR, padidinti didžiausią BŽŪP paramos, skiriamos jaunųjų ūkininkų įsisteigimui, normą (bendrąjį subsidijos ekvivalentą), kai ta parama teikiama finansinėmis priemonėmis, taip sudarant sąlygas vienam projektui skirti daug didesnę paskolą ir (arba) gerokai sumažinti palūkanų normas.***
- ***Pasiūlyme taip pat numatytas didesnė paramos investicijoms norma (iki 85 proc.), o valstybėms narėms sudaroma galimybė nustatyti jaunesiems ūkininkams taikomą minimalų išlaidų lygį arba didesnes jiems taikomas ES bendro finansavimo normas.***

⁽³⁴⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija. Rinktis Europą startui ir plėtrai“, COM(2025) 270 final.

Pagal dabartinę BŽŪP ir pasiūlyme dėl 2028–2034 m. BŽŪP siūlomi veiksmai		
Finansinio planavimo ir informuotumo didinimo rėmimas	Teikti techninę pagalbą rengiant ir įgyvendinant jaunesiems ūkininkams pritaikytas finansines priemones. Tai apima konsultuojamąjį ugdymą ir paramą, teikiamą per tokias platformas kaip „Fi-compass“, taip pat aktyvesnes ir prieinamesnes BŽŪP tinklo komunikacijos ir sklaidos iniciatyvas, kuriomis būtų didinamas informuotumas apie finansavimo galimybes.	2026 m. II ketv. ir dabartinė BŽŪP
Galimybė gauti finansavimą ir geresnis rizikos valdymas pagal valstybių narių strategijas ir įgyvendinant startinį jaunojo ūkininko paketą	- Pagal valstybių narių kartų kaitos strategijas vykdyti veiksmus, kuriais jaunesiems ūkininkams būtų suteikiama galimybė gauti finansavimą, ir išnagrinėti galimybę taikyti papildomas priemones, pavyzdžiui, didesnes dotacijų normas arba skirti papildomų balų per nepakankamai atstovaujamos grupės skirtų projektų atranką, ypatingą dėmesį skiriant jaunosioms ūkininkėms. - Iš valstybių narių nacionalinių paketų lėšų ir taikant startinio jaunojo ūkininko pakete numatytas priemones, be kita ko, skirtas ekologiniam ūkininkavimui, kurti jaunesiems ūkininkams skirtus paskolų ir garantijų fondus, įskaitant priemones mažesnėmis palūkanų normomis, mažesnius užstatus, lengvatinius laikotarpius ir ilgesnius grąžinimo laikotarpius.	Nauja BŽŪP – nuo 2028 m.
Verslo planai	Teikti konsultavimo paslaugas, kuriomis jaunesiems ūkininkams ir naujiems rinkos dalyviams būtų padedama rengti ir atnaujinti verslo planus, o kartu stiprinami miesto ir kaimo ryšiai.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Pagal kitų sričių ES politiką siūlomi veiksmai		
Specialūs EIB skolinimo paketai	Skatinti ir stebėti EIB skolinimo žemės ūkiui ir bioekonomikai paketų, įskaitant jaunesiems ūkininkams skirtą finansavimo, įgyvendinimą. Užtikrinti skaidrumą ir ataskaitų apie konkrečias išlaidas, kuriomis remiama ši grupė, teikimą. Skatinti EIB didinti finansavimą pasitelkiant ne tik ES garantijas, bet ir nuosavą riziką. Išnagrinėti paramos jaunesiems ir naujiems ūkininkams formas, be kita ko, garantijų sistemas ir palūkanų subsidijas.	2025–2027 m. ir vėliau / Naujoji ES bioekonomikos strategija
Parama, teikiama pagal atitinkamas priemones bendradarbiaujant su EIB grupe, ir kitas įgyvendinančiųjų partnerių priemonės	Taikant atitinkamas priemones, visų pirma garantijų ir nuosavo kapitalo produktus, sukurtus kartu su EIF, EIB ar kitais įgyvendinančiais partneriais, sudaryti palankesnes sąlygas jaunesiems ūkininkams gauti finansavimą, kad jie galėtų įsigyti ūkius ir platesniu mastu diegti novatoriškas technologijas.	2025–2027 m. ir vėliau / Naujoji ES bioekonomikos strategija
Savanoriški veiksmai valstybių narių lygmeniu		
Galimybių gauti kreditą gerinimas pasitelkiant skatinamąjį finansavimą teikiančius bankus	Bendradarbiauti su nacionaliniais skatinamąjį finansavimą teikiančiais bankais ir parengti schemas, kuriomis būtų gerinamos ūkininkų galimybės gauti kreditą.	Nuo 2025 m. IV ketv.

B. Galimybė naudotis žiniomis ir įgūdžiais

Svarbus jaunųjų ūkininkų sėkmės veiksnys – specialiai pritaikyti mokymai ir įgūdžiai, susiję su perspektyvių ūkių steigimu ir išlaikymu. Iššūkių kyla dar gerokai iki ūkio steigimo, pradėjus taikyti sudėtingas teises ir finansines sistemas ir rengiant verslo planus, kuriuose ekonominis gyvybingumas derinamas su socialiniu ir aplinkos tvarumu. Įdiegus struktūrizuotas paramos sistemas, pagal kurias prieš ūkio steigimą, steigimo metu ir po jo siūlomas mokymas, konsultacijos ir mentorystė, nesėkmės rizika sumažinama. Sunkumai, kurių patiriama siekiant perduoti įgūdžius perimant esamas šeimos valdas arba pritaikant funkcijas jose, skiriasi nuo iššūkių, kurių kyla pirmos kartos ūkininkams.

Žemės ūkio švietimo ir mokymo bei konsultavimo paslaugos turi apimti ne tik verslo planavimo ir plėtros tematiką, bet ir klausimus, susijusius su naujais iššūkiais ir galimybėmis, kaip antai klimato kaita, biologinės įvairovės nykimu, skaitmeninimu, atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimu ar pažangiąja ūkininkavimo praktika, grindžiama Europos palydovinėmis sistemomis, pavyzdžiui, „Copernicus“ ir „Galileo“. Kaip pabrėžiama ES finansinio raštingumo strategijoje⁽³⁵⁾, finansinis raštingumas taip pat labai svarbus, kad jaunieji ūkininkai gebėtų veiksmingai valdyti investicijas, kreditus ir riziką, taip pat priimti informacija pagrįstus sprendimus, užtikrinančius ilgalaikį gyvybingumą. Siekiant tvarios sektoriaus pertvarkos, jauniems ir naujiems ūkininkams būtina suteikti įgūdžių ir priemonių, kad jie galėtų taikyti agroekologinę praktiką, derinti skaitmenizaciją ir (mažėjančius) darbo jėgos išteklius, taip pat dalyvauti kuriant pridėtinę vertę, pvz., bioekonomikos įmonių veikla. Kad žinios ir įgūdžiai būtų prieinami, labai svarbu sudaryti galimybę mokytis visą gyvenimą, organizuoti įvairių formatų neakivaizdinį mokymą, mainus ir taikyti skaitmenines priemones. Be to, siekiant didinti įtraukumą ir atverti platesnes galimybes, reikia tikslingai stengtis įtraukti ne visą darbo dieną dirbančius ūkininkus, ūkio darbuotojus, moteris ir pažeidžiamoje padėtyje esančias grupes.

Mažinti išlaidas, didinti bendruomenės atsparumą ir skatinti inovacijas gali padėti lengvai pasiekiamos bendradarbiavimo platformos, kurios skatina dalytis žiniomis, įranga ir paslaugomis. Dabartinės DFP metu pagal Įgūdžių paką įgyvendinama partnerystė žemės ūkio maisto produktų sektoriuje⁽³⁶⁾, leidžianti įgyti žinių, pasinaudoti konsultacijomis finansavimo klausimais ir bendradarbiavimo galimybėmis, padeda suinteresuotiesiems subjektams kelti kvalifikaciją ir persikvalifikuoti žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos tikslais. Įgūdžių trūkumo problemas žemės ūkio srityje sprendžia ir „Erasmus+“ profesinės kompetencijos centrai. Žvelgiant į kitos DFP įgyvendinimo perspektyvą, siekiant ugdyti jaunųjų ūkininkų ir naujų dalyvių gebėjimą drauge priimti ir plėtoti sprendimus, būtina tolesnė parama ir suderinamumas įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI), taip pat suderintos BŽŪP priemonės.

Dabar į programą „Europos horizontas“ įtraukta speciali 6 veiksmų grupė („Žemės ūkis ir bioekonomika“), kuria sukuriama naujos galimybės BŽŪP ir Europos konkurencingumo fondo teikiama parama sieti su pažangiais moksliniais tyrimais ir inovacijomis, užtikrinant, kad jaunieji ūkininkai galėtų tiesiogiai pasinaudoti ES finansuojamais sprendimais. Prie šių žinių būtina užtikrinti paprastesnę prieigą, kartu įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip Europos inovacijų partnerystė žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI) ir taikant suderintas

⁽³⁵⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl ES finansinio raštingumo strategijos.

⁽³⁶⁾ [Pact for Skills - Agri-Food ecosystem](#).

BŽŪP priemonės, kad būtų ugdomas jaunųjų ūkininkų ir naujų rinkos dalyvių gebėjimas drauge priimti ir plėtoti sprendimus.

Daugelis ūkininkų yra ir miškų savininkai, tad labai svarbu sudaryti galimybę dalyvauti specializuotuose miškininkystės mokymuose, be kita ko, saugaus darbo praktikos klausimais; tokie mokymai itin svarbūs siekiant užtikrinti tinkamą miškotvarką, kaimo atsparumą ir saugumą pasienio vietovėse.

Pavyzdinės iniciatyvos

- **Programa „Erasmus jauniems verslininkams“** – veiksminga kartų kaitos žemės ūkio srityje skatinimo priemonė. Ši programa skirta verslininkams; įgyvendinant šią programą naujiems ir jauniems ūkininkams sudaromos sąlygos įgyti gyvybiškai svarbių verslo įgūdžių, pasitikėjimo ir, bendradarbiaujant su patyrusiais verslininkais iš daugiau kaip 40 šalių, kurti tinklus. Komisija siekia didinti šios programos matomumą kaimo vietovėse, kad jos teikiamomis galimybės galėtų pasinaudoti kuo daugiau jaunųjų ir naujų ūkininkų.
- **Ūkininkaujančių moterų platforma.** Ši platforma sieks į žemės ūkį pritraukti daugiau moterų, skatinti lygias galimybes, keitimąsi patirtimi ir mentorystę, pripažįstant svarbų moterų vaidmenį ateities žemės ūkyje ir kaimo plėtroje.
- **Visoms ES žemės ūkio mokykloms skirtas geriausios praktikos rinkinys „Ateities ūkininkai“.** Šiame rinkinyje studentams bus pateikiama aiškių praktinių šiuolaikinio ūkininkavimo metodų, kaip antai įvairinimo, skaitmeninių priemonių taikymo, tvarumo ir bendradarbiavimo pagal naujus verslo modelius, pavyzdžių. Iš šių pavyzdžių bus matyti, kad šiuolaikinis ūkininkavimas yra novatoriškas ir susijęs su visa ekonomika. Į švietimo programą įtraukus tokių pavyzdžių mokiniams bus padedama į ūkininkavimą pažvelgti kaip į dinamiškos ir perspektyvios karjeros galimybę.

Pagal 2028–2034 m. BŽŪP siūlomi veiksmai		
Stiprinti ŽŪŽIS ir konsultavimo paslaugas kartų bendradarbiavimo aspektu	Siekiant skatinti kartų kaitą, į žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemą (ŽŪŽIS) integruoti jauniems ūkininkams pritaikytą mokymą. Teikti mentorystės paslaugas jauniems ūkininkams prieš ūkio įsteigimą ir po jo; ši mentorystė turėtų apimti galimybės naudotis žeme, verslo planavimo, techninius, teisinius ir tvarumo klausimus, daugiausia dėmesio skiriant novatoriškiems sprendimams.	Nauja BŽŪP – nuo 2028 m.
Pagal kitų sričių ES politiką siūlomi veiksmai		
Jaunosios kartos poreikiams skirti moksliniai tyrimai ir inovacijos	Pagal programą „Europos horizontas“ skirti lėšų kartų kaitai šiame sektoriuje remti vykdant prie jaunosios kartos poreikių pritaikytus mokslinius tyrimus ir inovacijas, įtraukiant jaunuosius ūkininkus į inovacijų procesą ir remiant susijusias konsultavimo paslaugas.	Programos „Europos horizontas“ 2027 m. darbo programa
Savanoriški veiksmai valstybių narių lygmeniu		Savanoriški veiksmai
Novatoriškų žemės ūkio srities įgūdžių ugdymas	Naudotis pažangiąja specializacija, Specialistų potencialo išnaudojimo platforma ir pagal Įgūdžių paktą įgyvendinama įgūdžių partnerystė žemės ūkio maisto produktų sektoriuje, siekiant skatinti inovacijas, perkvalifikavimą ir specialistų išlaikymą kaimo vietovėse. Įgyvendindami pažangiosios specializacijos strategijas, regionai turėtų	Nuo 2025 m. IV ketv.

	teikti pirmenybę žemės ūkio ir kartų kaitos klausimams. Specialistų potencialo išnaudojimo platforma jaunimą gali pritraukti siūlydama specialiai pritaikyto švietimo ir judumo galimybes, o žemės ūkio maisto produktų sektoriaus subjektai turėtų dalyvauti pagal Paktą vykdomoje veikloje, kad būtų bendrai plėtojamas jaunųjų ūkininkų bei naujų dalyvių mokymas ir įgūdžiai novatoriškų technologijų srityje. Programos „Erasmus+“ profesinės kompetencijos centrai remia tarptautinius tinklus, kurie sprendžia sektorinius ir kompleksinius su įgūdžiais susijusius klausimus.	
Lankstus ir modernizuotas švietimas bei mokymas žemės ūkio srityje	Pritaikyti mokymo programas ir pasiūlyti lanksčius ir prieinamus mokymosi formatus naujomis arba esamomis skaitmeninėmis priemonėmis, kad būtų tenkinami ne visą darbo dieną dirbančių ūkininkų poreikiai ir sprendžiami nauji uždaviniai, be kita ko, susiję su įvairinimu ir pajamų strategijomis.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Parama jaunųjų ūkininkų organizacijoms	Valdyti finansavimą ir programas, kuriomis remiamos jaunųjų ūkininkų organizacijos, užtikrinant, kad jų nuomonė būtų girdima.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Iniciatyvos ALMA įgyvendinimas siekiant padėti nesimokančiam, nedirbančiam ir mokymuose nedalyvaujančiam jaunimui atrasti ūkininkavimo veiklą ir didinti jos patrauklumą šiam jaunimui	Iniciatyva ALMA (angl. <i>Aim, Learn, Master, Achieve</i>) – tai ES socialinės įtraukties iniciatyva, kuria siekiama ugdyti nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo socialinius emocinius įgūdžius ir teikti jiems specialiai pritaikytą paramą jų reintegravimo į visuomenę tikslais. Nors mainai pagal šią iniciatyvą organizuojami įvairiuose sektoriuose, žemės ūkio sektoriaus atveju jie galėtų didinti informuotumą apie šio sektoriaus patrauklumą. Ūkininkai kviečiami priimti šios iniciatyvos dalyvius, siekiančius atlikti praktiką užsienyje, kad būtų galima ugdyti jų įgūdžius ir paskatinti jaunimą apsvarstyti galimybę įsidarbinti žemės ūkio sektoriuje. Įtraukus šį požiūrį į nacionalinę ŽŪŽIS būtų galima didinti užimtumą kaimo vietovėse ir skatinti kartų kaitą.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Savanoriški suinteresuotųjų subjektų veiksmai		Savanoriški veiksmai
Jaunųjų ir naujų ūkininkų tarpusavio mokymasis	Jaunųjų ūkininkų organizacijos, kooperatyvai ir partneriai turėtų teikti mentorystės, mokymo ir tarpusavio mokymosi paslaugas, kad pagerintų jaunųjų ir naujų ūkininkų verslo bei lyderystės įgūdžius.	Nuo 2026 m.

C. Galimybė naudotis žeme

Kartų kaita grindžiama žemės perdavimu. Kad žemės perdavimas yra iššūkis, atskleidžia naudojimosi žeme disbalansas: nors dauguma vyresnio amžiaus ūkininkų valdo nuosavą žemę, jaunesnės kartos ūkininkai dažnai priversti ją nuomotis – palyginimui, nuomininkai valdo 15 mln. hektarų, o savininkai – 10 mln. hektarų. Daugeliui naujų ūkininkų prieinamesnė išperkamoji nuoma, nors trumpalaikė išperkamoji nuoma gali riboti jų galimybes investuoti ir rengti ilgalaikius planus.

Kai kuriose valstybėse narėse galioja konkrečios administracinės sistemos ir nuostatos, kuriomis ūkio perdavimo procesas palengvinamas, tačiau ankstyvo paveldėjimo procesas dažnai yra sudėtingas. Dėl administracinių ir finansinių kliūčių ūkininkai nėra motyvuoti

perduoti savo valdų prieš išeidami į pensiją. **Supaprastinus taisykles ir pasiūlius tikslinių paskatų motyvacija ūkį perduoti anksčiau išaugtų.**

Ūkio perdavimą ūkininkui mirus dažnai apsunkina sudėtingos teisinės sistemos ir didelė mokesčių našta. Net ir tais atvejais, kai galioja mokesčių lengvatos ar supaprastinta teisių perėmimo tvarka, dėl kai kuriuose regionuose taikomos tradicinės praktikos valdos suskaidomos ir sunkiau konsoliduoti perspektyvius žemės ūkio paskirties žemės vienetus. Valstybės narės turėtų šalinti šias kliūtis, kad ūkininkams veiksmingiau perduoti žemę būtų ne taip sudėtinga. Tad Komisija į Europos semestro procesą įtrauks atitinkamus ekonominius ir socialinius aspektus, susijusius su kartų kaita, siekdama užtikrinti, kad nacionalinė politika būtų derinama su ES tikslais ir būtų įgyvendinamos reikiamos reformos.

Asmenims, kurie neturi galimybės žemės paveldėti, pagrindinė išeitis yra jos įsigyti, tačiau žemės įsigijimas kartu yra ir sudėtingiausias kelias į ūkininkavimą. Vidutinė vieno hektaro kaina ES siekia 11 791 EUR, o kai kuriuose regionuose – daugiau kaip 280 000 EUR. Paskolų išduodama nedaug, grąžinimo terminai yra nepalankūs, o investicijų grąža dažnai nedidelė ir netolygi, tad jaunieji ūkininkai susiduria su didelėmis kliūtimis imtis šios veiklos. Tokią padėtį valstybės narės gali palengvinti taikydamos įperkamų paskolų sistemas, nustatydamos jauniems ūkininkams pirmenybės teisę (nediskriminuojant dėl pilietybės) ir specialius derinimo mechanizmus, kad į pensiją išeinantys ūkininkai arba žemės savininkai galėtų užmegzti ryšius su potencialiais ūkininkais. Be to, valstybės narės turi kovoti su spekuliaciniu įsigijimu ir žemės grobimu, kad žemės ūkio paskirties žemę būtų galima toliau naudoti ūkininkavimo tikslais⁽³⁷⁾.

Viena iš prieinamesnių išeikių galėtų būti išperkamoji nuoma. Beveik pusė ES žemės ūkio paskirties žemės yra nuomojama, tačiau nauji ūkininkai dėl trumpalaikio tokių sutarčių pobūdžio tampa pažeidžiami. Stabilumą ir pasitikėjimą padidintų galimybė sudaryti stabilesnes ilgalaikes sutartis, taip pat jauniems ūkininkams teikiama pirmenybė skirstant savivaldybės ar valstybinę žemę.

Be to, atsiranda alternatyvių modelių – nuo žemės bankų ir bendruomenių žemės patikos fondų iki ūkių inkubatorių. Siekiant užtikrinti šių modelių perspektyvumą platesniu mastu, būtinos palankios teisinės sistemos ir regioninė parama. Žemės ūkio paskirties žemės prieinamumą mažina bei žemės kainas didina ir konkurencija dėl kitos paskirties žemės, o tai kenkia žemės ūkiui. Užimant žemę kitais tikslais mažėja žemės ūkio paskirties žemės prieinamumas. Dėl žemės ūkio paskirties žemės pertvarkymo į miesto ir pramoninės paskirties žemę kyla kainos ir mažėja galimybių žeme naudotis jauniems ūkininkams. Valstybės narės turėtų laikytis ES tikslo iki 2050 m. užtikrinti, kad nebebūtų didinamas bendras užimtos žemės plotas⁽³⁸⁾, stiprindamos žemės ūkio paskirties žemės apsaugą žemės tvarkymo srityje.

Įgyvendinant žemės politiką visoje ES praverstų tvirtesnis valstybių narių bendradarbiavimas ir dalijimasis duomenimis. Siekdama paremti šią veiklą, Komisija rengia analitinį pagrindą **Europos žemės rinkos stebėjimo centrui** sukurti; šis centras veiks kaip diskusijų forumas, kuris padės užpildyti informacijos spragas ir didinti informacijos apie sandorius dėl žemės, žemės kainas, jos naudojimo pokyčius ir rinkos tendencijas skaidrumą. Šis centras valstybėms

⁽³⁷⁾ Aprūpinimo maistu pasaulyje komitetas (2012 m.), *Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security*, FAO, Roma.

⁽³⁸⁾ Europos Komisija, *Efektyvus išteklių naudojimo Europos planas*, COM(2011) 571 (Briuselis, 2011 m.), kuriame nustatytas tikslas iki 2050 m. užtikrinti, kad nebebūtų didinamas bendras užimtos žemės plotas; šį tikslą Europos Komisija dar kartą patvirtino dokumente *ES 2030 m. dirvožemio strategija*, COM(2021) 699 (Briuselis, 2021 m.).

narėms teiks duomenų ir įrankių, kad jos galėtų rengti teisingesnes ir veiksmingesnes priemones, kurios būtų pritaikytos prie nacionalinių aplinkybių ir kartu padėtų siekti bendrų ES tikslų, be kita ko, tikslo skatinti kartų kaitą

Pavyzdinės iniciatyvos

- **Europos žemės rinkos stebėjimo centras**, kurio tikslas – didinti informacijos apie žemę skaidrumą, padėti ūkininkams gauti galimybę naudotis prieinama žeme, remti ūkio perdavimą, teikti informaciją politikos formavimo tikslais ir užkirsti kelią spekuliacijai žeme, kad naujiems ūkininkams būtų paprasčiau imtis ūkininkavimo.
- **Nacionalinė žemės politika**, kurios tikslas – šalinti galimybės naudotis žeme kliūtis, užkirsti kelią spekuliaciniam įsigijimui ir užtikrinti derėjimą su ES uždaviniais, susijusiais su kartų kaitos skatinimu; ši politika turi būti įtraukta į Europos semestrą.

Pagal kitų sričių ES politiką siūlomi veiksmai			
Žemės rinkos vertinimas kaitos tikslais	Atlikti du tarpusavyje susijusius tyrimus siekiant geriau suprasti su žeme susijusias kartų kaitos žemės ūkio sektoriuje kliūtis, siekiant: 1. išnagrinėti žemės ūkio paskirties žemės sektoriaus finansializacijos klausimą, šio reiškinio socialinius ir ekonominius padarinius bei poveikį aplinkai; 2. išanalizuoti žemės ūkio paskirties žemės kainų raidą atsižvelgiant į agrarinės aplinkosaugos ir socialinius veiksnius.		Iki 2026 m. IV ketv.
Savanoriški veiksmai valstybių narių lygmeniu			
Su žemės nuosavybės judumu susijusios paslaugos	Remti konfidencialias žemės nuosavybės judumo schemas, pagal kurias žemės savininkai susiejami su naujais ūkininkais nuomos, partnerystės, pasidalijamojo ūkininkavimo, taip pat žemės paklausos ir pasiūlos derinimo priemonėmis. Remti teisinės sistemos, kuriomis užtikrinama ilgalaikė nuoma ir skatinamas nuomos stabilumas, kad jaunieji ūkininkai galėtų palaipsniui perimti ūkius ir vykdyti investicijas. Remiantis valstybių narių iniciatyvomis, ES tinklas sujungtų nacionalines platformas.		Nuo 2025 m. IV ketv.
Alternatyvūs nuosavybės ir verslo perdavimo modeliai	Remti įvairius modelius: iš kartos į kartą vykdomą nuosavybės perdavimą, darbuotojų vadovaujamą nuosavybės perdavimą, be kita ko, darbuotojų vykdomą ūkio akcijų išpirkimą, taip pat kooperatinį žemės valdymą. Pirmenybės tvarka remti laipsniško ar kolektyvinio nuosavybės perdavimo modelius.		Nuo 2025 m. IV ketv.
Žemės bankai ir pakartotinis apleistos žemės naudojimas	Remti valstybinius žemės bankus, kad jie galėtų valdyti apleistą arba suskaidytą žemę ir keisti jos paskirtį, sudarydami daugiau galimybių žeme naudotis jaunesiems ir naujiems ūkininkams. Kai tinkama, skatinti taikyti kooperatinės išperkamosios nuomos mechanizmus.		Nuo 2025 m. IV ketv.
Valstybės valdomų finansų įstaigų dalyvavimas	Skatinti finansų įstaigas remti galimybes naudotis žemės ūkio paskirties žemės ir jos plėtojimą siūlant tokius finansinius produktus kaip įsigijimo paskolos, paskolų garantijos ir subsidijuojamos palūkanų normos melioracijos ir žemės konsolidavimo veiklai, taip padedant jaunesiems ūkininkams įveikti finansines kliūtis ir didinti ūkių gyvybingumą.		Nuo 2025 m. IV ketv.
Smulkiųjų ūkių vykdomų žemės sandorių išlaidų mažinimas	Remti reformas ir subsidijas siekiant sumažinti nemenkas žemės registravimo ir sandorių išlaidas, kurios yra didelė kliūtis jaunesiems ūkininkams. Siekiant atgrasyti nuo spekuliacinio, tačiau netrukdyti veiklos imtis naujiems ūkininkams, apsvaistyti galimybę smulkiuosius ūkius atleisti nuo šių mokesčių ar juos sumažinti, pavyzdžiui, nustatyti ribas arba užtikrinti, kad išlaidos būtų proporcingos žemės ploto dydžiui.		Nuo 2025 m. IV ketv.

D. Atsparumas, deramos gyvenimo sąlygos ir galimybė gauti naujų pajamų

Kartų kaitą žemės ūkio srityje lemia ne tik galimybė naudotis žeme, įgūdžiai ar finansavimas, bet ir bendros ekonominės ūkininkavimo galimybės bei kaimo gyvenimo patrauklumas. Nemažai jaunimo nesiryžta likti ūkininkauti ir gyventi kaimo vietovėse arba sugrįžti prie šios veiklos ir į tas vietas, jei galimybės užsidirbti, paslaugų ir gyvenimo kokybė jose atsilieka nuo miesto standartų. Be sanglaudos politikos ir kitų sričių ES politikos, esminį vaidmenį užtikrinant ūkininkavimo ir kitos veiklos ekonominį gyvybingumą bei patrauklumą ES kaimo vietovėse atlieka BŽŪP. Kaimo vietovių stebėjimo centras⁽³⁹⁾ teikia naujausius duomenis apie kaimo sąlygas, atsparumą bei gyvenimo kokybę, taip pat atlieka šių duomenų analizę ir taip prisideda prie įrodymais grindžiamos politikos formavimo.

Be to, vadovaujantis Europos socialinių teisių ramsčiu, siekiant užtikrinti ūkininkavimo veiklos ir šeimos gyvenimo pusiausvyrą ir spręsti izoliacijos bei gyventojų skaičiaus mažėjimo problemas, labai svarbu gerinti galimybes naudotis sveikatos priežiūros, vaikų priežiūros, vyresnio amžiaus žmonių priežiūros, transporto, būsto, vietos infrastruktūros, švietimo ir mokymo paslaugomis, taip pat jaunimo ir ūkininkų šeimos narių užimtumo galimybes ir galimybes naudotis socialine parama; šios paslaugos ir parama turėtų būti teikiamos lanksčiais ir prieinamais formatais, o prieiga prie jų turėtų būti užtikrinama skaitmeninėmis priemonėmis ir bendruomenių tinklų pagalba.

Kaimo paslaugų, kuriomis remiami ūkininkai, pavyzdžiai

- **Austrija. Kaimo vietovių vaikų priežiūros kooperatyvai** – bendruomeninės vaikų priežiūros iniciatyvos, padedančios ūkininkų šeimoms derinti šeimą ir profesinius įsipareigojimus.
- **Suomija. Mobilieji sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų skyriai** tiesiogiai teikia pagrindines sveikatos priežiūros ir socialinės paramos paslaugas atokiose kaimo vietovėse, taip gerindami ūkininkų namų ūkių gyvenimo kokybę ir mažindami jų patiriamą spaudimą.

Be to, kaip vienus iš esminių veiksnių būtina paminėti ir geresnę socialinę apsaugą bei ūkininkams pritaikytas socialines paslaugas. Stabilios pajamos, sveikatos apsauga (be kita ko, psichikos sveikatos ir ilgalaikė priežiūra), vaiko priežiūros atostogos bei priežiūros paslaugos ir adekvačios pensijos suteikia naujiems ūkininkams būtino saugumo, kad jie ryžtųsi prisiimti riziką ir imtųsi profesinės veiklos žemės ūkyje. Įtraukios sistemos, kuriomis remiami, susiejami ir pritraukiami visi ūkininkai, įskaitant ne visą darbo dieną dirbančius ūkininkus, moteris ir pažeidžiamoje padėtyje esančias grupes, ir sprendžiamos psichikos sveikatos problemos kaimo vietovėse, geriau užtikrina deramas gyvenimo sąlygas kaimo bendruomenėse ir jų atsparumą.

Be to, **svarbus atsparumo didinimo veiksnys yra ekonomikos įvairinimas**. Jaunieji ūkininkai, kurie geba derinti tradicinį ūkininkavimą ir klimato kaitos atžvilgiu pažangią praktiką, naują veiklą ir vertės grandines bioekonomikos srityje, kaimo turizmą, atsinaujinančiosios energijos gamybą ir skaitmenizaciją, tampa konkurencingesni ir užsitikrina ilgalaikį veiklos gyvybingumą. Vietos maisto sistemos – nuo trumpų tiekimo grandinių iki bendruomenės remiamos žemės ūkio veiklos – didina pajamų stabilumą ir stiprina socialinius ryšius, tuo pačiu ir labiau priartina vartotojus prie maisto, kuris atsiduria jų lėkštėse, ištakų. Be to, sudarant galimybę gauti finansavimą ūkių atsinaujinančiųjų išteklių

⁽³⁹⁾ ES kaimo vietovių stebėjimo centras, rural-vision.europa.eu.

energijos įrenginiams galėtų būti mažinamos kliūtys gauti pradinių investicijų ir įtvirtinama ilgalaikė išlaidų mažinimo praktika bei galimų pajamų srautų generavimo galimybė, taip sustiprinant ūkių gyvybingumą ir kaimo vietovių energetinį atsparumą.

Kaip vieną iš nuolatinių iššūkių galima paminėti ūkininkavimo suvokimą: ši veikla vis dar dažnai suprantama kaip sunki ir atgyvenusi profesija. Siekiant pritraukti naują kartą, ši įvaizdį bus labai svarbu pakeisti akcentuojant inovacijas, tvarumą ir teikiamą paramą. Pasiiekti ir įtraukti jaunesnę auditoriją būtų galima naudojantis naujais komunikacijos kanalais ir socialiniais tinklais, skatinant ūkininkavimą vertinti kaip vieną iš galimų karjeros variantų, pasižyminčių lankstumu ir galimybėmis gyventi arti gamtos bei įnešti prasmingą indėlį į visuomenės gyvenimą.

Visas šias priemones taikant kartu galima kurti gyvybingesnes, turtingesnes įvairovę ir atsparesnes kaimo vietas, kuriose jaunimas norėtų gyventi, dirbti ir investuoti į savo ateitį. Šiomis priemonėmis bus dedamas ilgalaikės kartų kaitos Europos žemės ūkyje pagrindas.

Pavyzdinės iniciatyvos

- **Remiantis naujos BŽŪP pasiūlymu, bus pradamos teikti ūkininkų pavadavimo paslaugos, kad ūkininkai galėtų pasiimti laisvadienių dėl ligos, traumos, tėvų pareigų, priežiūros, įskaitant vyresnio amžiaus ūkininkų, atostogų ar mokymo. Šiuo tikslu skiriamas finansavimas turėtų dengti pavadavimo paslaugų kūrimo ir darbuotojų, pavaduojančių ūkininkus trumpalaikio nebuvimo darbe metu, darbo užmokesčio išlaidas.**
- **Jaunieji kaimo ambasadoriai.** Europos Komisija parengs Jaunųjų kaimo ambasadorių programą. Atrinktiems jaunuoliams bus teikiama parama, kad jie populiarintų žemės ūkį bei gyvenimą kaime ir aktyviai dalyvautų politinėse diskusijose. Vykdydami informavimo veiklą, pasitelkdami pasakojimus ir bendradarbiaudami su kolegomis, jie padės keisti visuomenės suvokimą, didinti jaunimo susidomėjimą ir gerinti bendrą žemės ūkio ir kaimo vietovių įvaizdį Europoje.

Pagal dabartinę BŽŪP ir pasiūlyme dėl 2028–2034 m. BŽŪP siūlomi veiksmai		
Investicijos į energetikos ir su klimato kaita susijusią pertvarką	Remti ūkiuose vykdomus atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektus ir prisitaikymo prie klimato kaitos investicijas, siekiant didinti jaunųjų ūkininkų atsparumą su klimatu susijusiai rizikai.	Dabartiniai ir nauji BŽŪP planai
Kaimo strategijos, infrastruktūra ir verslo įvairinimas	Siekiant didinti gyvenimo kaime perspektyvumą, skatinti taikyti integruotą požiūrį į kaimo vietas rengiant nacionalinius ir regioninius partnerystės planus ir integruotos teritorinės plėtros priemonių programavimą, teikiant finansavimą prieinamai kaimo infrastruktūrai diegti ir paslaugoms, įskaitant junglumo ir transporto, ypač atokiose vietovėse, pavyzdžiui, atokiausiuose ES regionuose, teikti.	Investicijos į infrastruktūrą vykdomos pagal dabartinę BŽŪP; naujoji BŽŪP, NRP planai bus įgyvendinami nuo 2028 m.
LEADER / bendruomenės	LEADER / bendruomenės inicijuotos vietos plėtros priemonėmis remti vietos plėtrą kaimo vietovėse ir tinklaveiką, kad būtų skatinamas jaunimo ir moterų dalyvavimas ir mažinama kaimo gyventojų atskirtis.	Dabartinė BŽŪP ir NRP fondas

inicijuota vietos plėtra		
Pagal kitų sričių ES politiką siūlomi veiksmai		
Koordinuoti ES lygmens veiksmai kaimo vietovėse	Įgyvendinant atnaujintą ES kaimo vietovių veiksmų planą remti veiksmus, kuriais tam tikrose politikos srityse, be kita ko, švietimo ir mokymo, energetikos bendrijų, junglumo, bioekonomikos ir jaunimo dalyvavimo, būtų didinamas kaimo vietovių patrauklumas. Dėti daugiau pastangų didinti kaimo gyventojų nuomonės girdimumą, kurti tinklus ir koordinuoti kaimo vietovėms skirtus veiksmus 2026 ir 2027 m. įgyvendinant Kaimo paktą.	2026 m. I ketv.
Socialinio ūkininkavimo skatinimas⁽⁴⁰⁾	Skatinti savanorišką veiklą socialiniuose ūkiuose pasitelkiant Europos solidarumo korpuso dalyvius, taip pat padėti valstybėms narėms rengti iniciatyvas jauniems ūkininkams, teikiantiems prieinamas socialines ir priežiūros paslaugas kaimo vietovėse.	2026 m. IV ketv.
Anglies kaupimo ūkininkavimas, rinkos ir atsparumas	Pagal ES anglies dioksido absorbavimo ir anglies kaupimo ūkininkavimo sertifikavimo sistemos reglamentą ūkininkams, miškininkams ir žemės valdytojams suteikiama galimybė savanoriškai prisijungti prie šios sistemos, kuri juos sujungtų su anglies dioksido rinkomis – taip jie įgyja galimybę gauti papildomų pajamų, didinti savo konkurencingumą ir ūkių atsparumą.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Savanoriški veiksmai valstybių narių lygmeniu		Savanoriški veiksmai
Vietos pridėtinė vertė maisto sistemose	Remti vietos ir regioninių maisto strategijų ir su maistu susijusių inovacijų strategijų įgyvendinimą, skatinti tiesioginį pardavimą vietos ir ūkyje vykdomo pardavimo rinkose, gerinti miesto ir kaimo jungtis, padėti jauniems ir naujiems ūkininkams naudotis įvairiomis galimybėmis ir skatinti bendruomeninį ūkininkavimą, perdirbimą ir mažmeninę prekybą.	Nuo 2025 m. IV ketv.

E. Ūkio perdavimas ir išėjimas į pensiją

Itin svarbūs veiksniai, padedantys užtikrinti kartų kaitą žemės ūkio sektoriuje, yra pensijų sistemos ir ūkio perdavimo planavimas. Labai svarbu, kad vyresnio amžiaus ūkininkai, kurie pageidauja išeiti į pensiją, turėtų galimybių ir priemonių tai padaryti oriai ir finansiškai saugiai. Visoje ES daugelis vyresnio amžiaus ūkininkų atideda išėjimą į pensiją, nes pensinis draudimas nepakankamas ir nėra perspektyvių alternatyvų iš ūkio gaunamoms pajamoms. Šis finansinis nesaugumas dažnai lemia nenorą perduoti žemę arba pasitraukti iš aktyvios veiklos, todėl mažėja žemės nuosavybės judumas, o jaunesniems ūkininkams užkertamas kelias patekti į šį sektorių ir jame įsitvirtinti.

Šiomis aplinkybėmis BŽŪP dažnai tenka socialinis vaidmuo. Daugeliui vyresnio amžiaus ūkininkų, neturinčių teisių į pakankamą pensiją, BŽŪP išmokos yra vienintelės pajamos, kurios tampa apsaugos priemone. Tai rodo, kad būtinos papildomos nacionalinės priemonės, kuriomis būtų gerinama socialinė apsauga ir sudaroma daugiau ūkininkams tinkamų išėjimo į pensiją galimybių.

⁽⁴⁰⁾ Socialinis ūkininkavimas – tai ūkininkavimo veikla, vykdoma siekiant teikti sveikatos, socialines ar švietimo paslaugas pažeidžiamoje padėtyje esančioms grupėms, kuria tuo pačiu įvairinama ūkio veikla ir prisidedama prie kaimo plėtros.

Ūkio perdavimo planavimas yra nemažiau svarbus veiksnys, tačiau pats perdavimas tebėra reikšmingas kliuvinys. Nesant teisinės ir konsultacinės paramos, ūkio perdavimas gali vėluoti arba būti prastai valdomas, dėl to gali kilti konfliktų ar atsirasti netikrumas. Siekiant ilgalaikio žemės ūkio sektoriaus gyvybingumo labai svarbu užtikrinti ankstyvą planavimą, kartu sudarant sąlygas vyresnės kartos atstovams pamažu pasitraukti iš veiklos, jei pageidaujama – likti jos dalyviais, ir perduoti atsakomybę struktūrizuotu būdu, kuriuo būtų išreiškiama pagarba jų vaidmeniui ir patirčiai.

Įgyvendinant Europos semestrą bus toliau stebimas nacionalinės pensijų ir socialinės apsaugos politikos pajėgumas užtikrinti tinkamas senatvės pajamas ir įvairių profesinių grupių, įskaitant ūkininkus, galimybes naudotis socialine apsauga.

Pensijų sistemų, kuriomis remiama kartų kaita, pavyzdžiai

- **Vokietija.** Vokietijos žemės ūkio sektoriaus pensijų bankas ūkio perdavimą remia teikdamas pensines pajamas ir socialinį draudimą į pensiją išėjusiems ūkininkams.
- **Prancūzija.** Analogiška parama teikiama pagal Prancūzijos pensijų sistemas – tai liudija, kad tinkamai pritaikyta socialinė apsauga gali palengvinti kartų kaitą žemės ūkio sektoriuje.

Sėkmingai veikiančioms sistemoms būdingos tos pačios pagrindinės ypatybės: į jomis teikiamo draudimo apimtį įtraukiami visi šeimos nariai, kad būtų išvengta įmokų mokėjimo pertrūkių; jos siūlo lanksčias pajamomis grindžiamas arba nustatyto dydžio įmokas, atspindinčias ūkio pajamų kintamumą, ir yra pagrįstos viešosiomis subsidijomis, kurios teisingai vertinamos kaip investicijos į nuosavą kapitalą kaimo vietovėse ir apsirūpinimo maistu saugumą. Aiškios teisinės apibrėžtys ir teisinga rėmimosi materialine padėtimi tvarka užtikrina didesnį įtraukumą.

Galiausiai, investicijos į tinkamas ir stabilias ūkininkų pensijų sistemas yra ne tik socialinio teisingumo klausimas, bet ir strateginis svertas, padedantis užtikrinti kartų kaitą, žemės nuosavybės judumą ir ilgalaikį ES žemės ūkio tvarumą.

Pavyzdinės iniciatyvos

- *Kaip siūloma BŽŪP po 2027 m., iki 2032 m. turėtų būti užtikrinta, kad tiesioginės išmokos būtų siejamos su ūkininkų pensiniu amžiumi. Pensiją gaunantys pensinio amžiaus ūkininkai nebegalės gauti tiesioginių išmokų, o tai skatins vyresniąją kartą perduoti ūkį naujajai kartai.*
- *Į Europos semestrą integravus atitinkamus su ūkio perdavimu susijusius kartų kaitos aspektus, o į nacionalinės politikos sistemas įtraukus pensijų, išėjimo į pensiją ir ūkio perdavimo reformas, bus sudarytos palankesnės sąlygos laiku perduoti ūkį, užtikrinti žemės nuosavybės judumą ir į pensiją išėinančių ūkininkų pajamų saugumą.*

Pagal 2028–2034 m. BŽŪP siūlomi veiksmai		Tvarkaraštis
Remti ūkio perdavimo planavimą	Teikti tikslines mokymo ir konsultavimo paslaugas per ŽŪŽIS, kuriomis būtų remiamas sklandus ir savalaikis ūkio perdavimas. Vyresnio amžiaus ūkininkams turėtų būti teikiamos teisinio, finansinio ir palikimo planavimo gairės, o jauniems ūkininkams – organizuojami mokymai paveldėjimo tvarkos, veiklos tęstinumo ir modernizavimo planų klausimais. Sudaryti	Nauja BŽŪP – nuo 2028 m.

ŽŪŽIS priemonėmis	palankesnes sąlygas su kvalifikuotų konsultantų ar tarpininkų pagalba rengti bendras skirtingų kartų atstovų planavimo sesijas aiškiems ir realistiškiems perdavimo planams parengti.	
Pagal kitų sričių ES politiką siūlomi veiksmai		
Gerinti žinias mokesčių ir ūkio perdavimo klausimais	Remiantis Europos žemės rinkos stebėjimo centro duomenimis atlikti tyrimą, kokią įtaką ūkio perėmimui valstybėse narėse daro paveldimo ir dovanojamo turto mokesčių politika. Nustatyti fiskalines ir teises kliūtis, dėl kurių ūkį perduoti vėluojama arba sudėtinga perduoti laiku; remiantis šiomis išvadomis turėtų būti parengtos reformos, kurios padėtų palengvinti ankstyvesnio išėjimo į pensiją procesą, užtikrinti sklandesnį perdavimą ir veiksmingesnę kartų kaitą.	Pradžia – 2026 m. IV ketv.
Keitimasis geriausia praktika	Sudaryti palankias sąlygas baigti ūkininkavimo veiklą ir išeiti į pensiją, tiesiogines išmokas susieti su pensiniu amžiumi, skatinti keistis geriausia praktika, susijusia su ūkininkų galimybėmis naudotis socialinės apsaugos sistemomis, organizuojant bendras diskusijas su valstybėmis narėmis.	2026 m. II ketv.
Savanoriški veiksmai valstybių narių lygmeniu		Savanoriški veiksmai
Pensijų sistemos	Užtikrinti tinkamas galimybes naudotis pensijų sistemomis, kurios vyresnio amžiaus ūkininkams ir ūkio darbuotojams išėjus į pensiją užtikrintų pakankamą saugumą.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Teisės aktai, kuriais sudaromos palankesnės sąlygos perduoti ūkį	Priimti teises priemones, kurios palengvintų ūkio turto perdavimą iš kartos į kartą, tokiose srityse kaip apmokestinimas, paveldėjimas ir žemės perdavimas.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Socialinė apsauga ir socialinės paslaugos	Įtraukia ūkininkų, be kita ko, moterų, pensininkų, žmonių su negalia ir kitų pažeidžiamoje padėtyje esančių grupių atstovų, socialine apsauga užtikrinti stabilumą, mažinti lyčių nelygybę ir remti gyvenimo pokyčius, taip pat sudaryti galimybę naudotis kokybiškomis įperkamos socialinėmis paslaugomis, be kita ko, ilgalaikės priežiūros paslaugomis.	Nuo 2025 m. IV ketv.
Savanoriški suinteresuotųjų subjektų veiksmai		Savanoriški veiksmai
Bendradarbiavimu grindžiamas ūkio perdavimas iš kartos į kartą	Įvairioms kartoms atstovaujančios ūkininkų organizacijos, kooperatyvai, konsultavimo tarnybos ir kaimo tinklai turi dėti bendras pastangas, kad užtikrintų kartų bendradarbiavimą, rengti mokymus ūkio perdavimo, jo perėmimo planavimo, taip pat teisiniais ir (arba) finansiniais perdavimo klausimais.	Nuo 2025 m. IV ketv.

IŠVADA

Kartų kaitos žemės ūkyje strategija grindžiama pagrindinėmis pavyzdinėmis iniciatyvomis, o šių įgyvendinimas remiamas išsamiau iniciatyvų, kurias būtų galima įgyvendinti tarpusavyje susijusiais lygmenimis, rinkiniu, kuris apima: pagal dabartinę ir būsimą BŽŪP numatytas iniciatyvas, kitų ES politikos sričių iniciatyvas, valstybių narių, kurios turi kompetenciją tokiose svarbiose srityse kaip galimybių naudotis žeme užtikrinimas, mokesčių politika,

švietimas ir pensijos, vadovaujamus veiksmus, galiausiai – suinteresuotųjų subjektų veiksmus. Siekiant pašalinti pagrindines kliūtis, reikia, kad aktyviai įsitrauktų valstybės narės ir regionai.

Šioje strategijoje nustatoma aiški kartų kaitos Europos žemės ūkyje kryptis ir nurodomi praktiniai veiksmai politikos užmojams įgyvendinti. Joje nustatoma sistema, kuria susiejamos įvairios politikos kryptys ir valdymo lygmenys, kad būtų galima šalinti jaunimui kylančias kliūtis ir skatinti sudaryti (be kita ko, taikant tinkamas pensijų ir pensijų sistemas) teisingas sąlygas iš šio sektoriaus pasitraukiantiems vyresnio amžiaus ūkininkams. Be to, pagal šią strategiją numatoma sukurti naują Ūkininkaujančių moterų platformą, kuri propaguos lygias galimybes ir skatins tinklaveiką. Ypatingas dėmesys skiriamas jaunesniems nei 40 metų ūkininkams, kurie susiduria su didžiausiais sunkumais gauti finansavimą ir paskolas, o kartu pripažįstama, kad palaikant ES maisto sistemas, kaimo gyvybingumą ir aplinkosauginį paveldą svarbų vaidmenį atlieka visoms amžiaus grupėms priklausantys nauji ūkininkai.

Komisijos siūlymu, rengdamos nacionalinės ir regioninės partnerystės planus visos valstybės narės iki 2028 m. turėtų parengti kartų kaitos žemės ūkyje strategijas, kuriomis būtų derinami pagal ES žemės ūkio politiką ir nacionalinę kaimo politiką, taip pat pagal fiskalines ir socialines sistemas vykdytini veiksmai. Atsižvelgdama į Europos žemės ūkio sistemų, paveldėjimo bei mokesčių teisės aktų ir kaimo realijų įvairovę, Komisija ragina valstybes nares priemonės pritaikyti prie savo konkrečių poreikių.

Siekiant įgyvendinti šios strategijos tikslus, **būtinai glaudus nacionalinės ir regioninės valdžios institucijų ir visų kartų ūkininkų bendradarbiavimas, kuris būtų remiamas politiniu vadovavimu, specialiu finansavimu ir visų dalyvių ilgalaikiais įsipareigojimais.** Šie veiksniai yra labai svarbūs siekiant parengti veiksmingas, konkrečioms aplinkybėms pritaikytas intervencines priemones ir išnaudoti naujos kartos potencialą.

Šias pastangas turėtų papildyti komunikavimo, skatinimo ir ūkių įvairinimo veiksmai, kurie stiprintų ūkininkavimo kaip patrauklios, prasmingos ir perspektyvios karjeros įvaizdį, kartu akcentuojant platesnę kartų kaitos visuomeninę svarbą Europos maisto sistemų ir kaimo bendruomenių atečiai.

Visomis šiomis priemonėmis bus dedamas ilgalaikės kartų kaitos Europos žemės ūkyje pagrindas.

Atsižvelgiant į šį užmojį ir remiantis pasiūlymu dėl 2028–2034 m. BŽŪP, šioje strategijoje nustatytas **siektinas tikslas ES jaunųjų ūkininkų procentinę dalį, kuri šiuo metu yra 12 proc., iki 2040 m. padidinti iki 24 proc. (įskaitant naujus ūkininkus).** Šis tikslas atitinka Komisijos rekomendaciją **kartų kaitos skatinimo tikslais skirti bent 6 proc. žemės ūkio išlaidų;** ši rekomendacija ypač aktuali valstybėms narėms, kurios šioje srityje dar atsilieka.

Komisija toliau bendradarbiaus su jaunaisiais ūkininkais, o pasiektą pažangą numato įvertinti per jaunimo politikos dialogus, ypač per 2029 m. pavasarį – paskutiniaisiais dabartinės Klegijos kadencijos metais – įvyksiantį dialogą.